НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ПЕДАГОГІКИ І МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ ТА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

Методичні основи організації навчання історії

Освітній ступінь	**бакалавр**
Галузь знань	**01 Освіта/Педагогіка**
Спеціальність	**014 Середня освіта (Історія)**
Освітньо-професійна програма	**Середня освіта (Історія)**
Кількість кредитів	**5**
Рік підготовки, семестр	**3 рік, V семестр**
Компонент освітньо-професійної програми	Обов’язкові навчальні дисципліни
Дні занять	за розкладом
Мова викладання	**українська**
Консультації	щовівторка 13.05–14.20 (114 кабінет, з можливістю дистанційної роботи на платформах ZOOM та Google meet).
Викладач	доктор історичних наук, професор **Боровик Анатолій Миколайович**
Контакти	**E-mail: borovyk_anatolii@ukr.net**

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Предмет «Методичні основи організації навчання історії в школі» є складовою частиною «Методики навчання історії» посідає важливе місце у системі фахової підготовки учителя історії і має велике значення у його професійному становленні. Структура курсу включає вивчення поняття «Методика навчання історії», сучасну структуру шкільної історичної освіти, формування історичних знань школярів, методичні основи роботи учителя історії, засоби навчання, систему організації її вивчення, систему перевірки та оцінки навчальних досягнень учнів, нетрадиційні форми організації навчання історії та позакласна робота.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: з’ясувати основні закономірності та теоретичні засади процесу навчання історії, сформувати уміння, які будуть використані у практиці навчання та виховання школярів на уроках історії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: зміст навчальних програм та підручників із курсів всесвітньої та вітчизняної історії, засоби, методи та прийоми навчання історії й особливості вивчення основних історичних проблем, способи визначення рівня компетентності учнів та критерії оцінювання їхніх навчальних досягнень, форми позакласної та позашкільної роботи з історії;

вміти: визначати мету та завдання шкільних курсів та окремих уроків історії, прогнозувати дидактичні результати навчання, аналізувати навчальну програму та навчально-методичну літературу, складати конспекти уроків, визначати тип та форму уроку, враховувати пізнавальні можливості учнів, розробляти завдання та тести для перевірки знань та умінь учнів, вести педагогічне спостереження, фахово здійснювати педагогічну діяльність, застосовувати набуті історичні й дидактичні знання, уміння, компетентності у професійній діяльності учителя історії в школі.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 03	Здатність активно вчитися впродовж життя й оволодівати інноваційними стратегіями навчання.
ЗК 05	Здатність ефективно працювати одноосібно, у складі команди і в мультидисциплінарному оточенні.
ЗК 06	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.
ФК 03	Володіння основами цілепокладання, планування та організації освітнього процесу, моделювання змісту навчання історії відповідно до обов’язкових результатів навчання учнів.
ФК 06	Здатність здійснювати об’єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з історії.
ФК 08	Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.
	Програмні результати навчання
ПРН 01	Уміння аналізувати й розв’язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері професійної діяльності або навчання.
ПРН 03	Володіння концептуальними науковими та практичними знаннями та здатністю до критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної педагогічної діяльності та/або навчанні історії.
ПРН 05	Володіння навичками розв'язання освітніх, виховних, розвивальних та науково-методичних завдань, уміння застосовувати найбільш ефективні методичні підходи і сучасні технології навчання історії, виховання і розвитку учнів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей і потреб.

ПРН 09	Здатність продовжувати навчання упродовж життя і вдосконалювати здобуті під час навчання компетентності з високим рівнем автономності.
ПРН 14	Знання концептуальних основ, структури змісту, форм, методів і засобів навчання історії та вміння розробляти навчально-методичну документацію, необхідну для забезпечення освітнього процесу.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль I				
1	Предмет та завдання курсу “Методика навчання історії”	2		2
2	Сучасна система шкільної історичної освіти в Україні		2	6
3	Формування історичних знань школярів	4	4	10
Модуль II				
4	Методичні основи роботи вчителя історії	4	6	8
5	Засоби навчання	2	4	6
Модуль III				
6	Система організації вивчення історії. Урок історії	6	6	18
Модуль IV				
7	Організація перевірки навчальних досягнень учнів у процесі вивчення історії	6	2	22
Модуль V				
8	Нетрадиційні форми організації освітнього процесу	4	2	12
9	Позакласна робота з історії		2	10
	Разом за курс – 150 год.	**28**	**28**	**94**

Тематика практичних занять.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Навчальна програма з історії. Структура шкільної історичної освіти	2
2	Використання ілюстративних матеріалів на уроках історії	2

3	Методика роботи з текстом підручника та використання документів на уроках історії	2
4	Формування історичних уявлень школярів	2
5	Методика роботи з формування історичних понять та закономірностей історичного розвитку	2
6	Визначення цільової настанови уроку історії. Підготовка учителя до уроку історії.	2
7	Методи і методичні прийоми навчання історії. Усний виклад історичного матеріалу	2
8	Методичні прийоми активізації пізнавальної діяльності учнів	2
9	Бесіда на уроках історії	2
10	Рольова гра з моделювання уроку історії	2
11	Перевірка навчальних досягнень учнів	2
12	Аналіз відеозапису уроку історії	2
13	Нетрадиційні форми проведення уроків історії	2
14	Позакласна робота з історії	2
		Разом 28

…

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Актуальные вопросы методики обучения истории в средней школе / Под ред. А.Г. Колоскова. – М.: Просвещение, 1984. 271 с.
2. Баханов К.О. Навчання історії в школі під кутом зору компетентнісного підходу: посібник для учителя. Харків. 2012. 127 с.
3. Баханов К. Організація особистісно-орієнтованого навчання. Порадник молодого вчителя історії. Харків: Видавнича група «Основа». 2008. 159 с.
4. Баханов К. Інноваційні системи, технології та модель навчання історії в школі. Запоріжжя: Просвіта. 2000. 328 с.
5. Вагин А.А. Методика преподавания истории в средней школе. Учение о методах. Теория урока. – М.: Просвещение, 1968. 434 с.
6. Вагин А.А. Методика обучения истории в школе. – М.: Просвещение, 1972. 354 с.
7. Дубінський В.А. Методика викладання історії в школі: Навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи студентів історичного факультету. К.-Подільський державний університет. 2005. 82 с.
8. Лисенко М.М. Методика навчання історії України. – К.: Радянська школа, 1985.
9. Методика обучения истории в средней школе. – Ч. І, П / Под ред. Ф.П. Коровкина. – М.: Просвещеняе, 1978. 239 с.
10. Методика преподавания истории в средней школе // под. ред. С.А.Ежовой, И.М. Лебедева и др. – М.: Просвещение, 1986. 272 с.
11. Пометун О.І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі. – К., 2009. 328 с.
12. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник. К.: Видавництво А.С.К. 2003. 192 с.
13. Студеникин М.Т. Методика преподавания истории в школе. – М.: ВЛАДОС, 2000. 240 с.

14. Яковенко Г.Г. Методика навчання історії: Навчально-методичний посібник. Харків: Вид. ХНАДУ імені Г.С. Сковороди, 2017. 324 с.

Допоміжна

1. Абдулаев Э.Н. Наглядность и проблемный подход в обучении истории // Преподавание истории в школе. 2008. №1. С. 23-26.

2. Акінфієв В. Реферат як приклад дослідницької роботи учнів // Історія в школі. 1997. № 8.

3. Баханов К. Групова робота на уроках історії // Історія в школах України. 1998. № 3. С. 38 – 43.

4. Баханов К. Інноваційні системи, технології та модель навчання історії в школі. Запоріжжя: Просвіта. 2000. 328 с.

5. Баханов К. Організація особистісно-орієнтованого навчання. Порадник молодого учителя історії. Харків: Вид. група «Основа». 2008, 159 с.

6. Бирзул О.В. Проблемне навчання з використанням елементів ТРВЗ (технологія розв'язання винахідницьких завдань) на уроках історії // Історія та правознавство. 2009. №29. С. 18-22.

7. Борисов С. Хронологічні завдання на уроці історії // Історія в школі. 1998. №9. С.17 – 18.

8. Вишковський І.В. Методи активізації пізнавальної діяльності // Історія та правознавство. 2007. №12. С. 2-7.

9. Власов В. Час і течія річки не чекають людину(Перевірка хронологічних умінь у процесі тематичного контролю з історії в основній школі) // Історія в школах України. 2007. №1. С.15 – 23.

10. Гергун Н. Проблемне навчання як засіб формування пізнавальних і творчих здібностей учнів // Директор школи. 2006. №23-24. С. 33-36.

11. Глазунов С.Н. Метод анализа проблемных ситуаций как способ активизации мыслительной деятельности учащихся // Преподавание истории в школе. 2010. №6. С. 52-55.

12. Голованов С. Нетрадиційні уроки історії з використанням історичних міні-вистав // Історія в школах України. 1996. № 2.

13. Горохівський П.І. Методика викладання історії. Курс лекцій. Умань: П.П. Жовтий О.О. 2013. 284 с.

14. Груша Р. Проблемно-пошуковий метод у вивчення історії // Історія України. 2008. №14. С. 19-22.

15. Десятов Д. Л. Структурно-системний підхід у роботі з історичними термінами і поняттями// Історія та правознавство. 2005. №32. С.8-10.

16. Дубінський В.А. Методика викладання історії в школі: Навчально-меьодичний посібник…К.-Подільськ. 2005. 82 с.

17. Дудка Л.Г. Технологія проблемного навчання. Теоретико-прикладний аспект // Історія України. 2009. №19. С. 12-16.

18. Ермаков Д.С. Учить школьников решать проблемы // Педагогика. 2005. №10. С. 33-38.

19. Жарова Л. Діалогова методика: мені цікаво розуміти іншого // Історія в школі. 1997. № 8.

20. Житник Б.О. Методичний порадник: форми і методи навчання. Харків, 2005. С. 87-93.

21. Журба Л. Організація навчальної діяльності учнів у процесі проблемного вивчення новітньої історії // Історія в школі. 2007. №3. С. 18-22.

22. Журба Л. Теорія та практика проблемного навчання історії а старших класах загальноосвітньої школи // Історія в школах України. 2007. №8. С. 11-14.

23. Иванова О.В. Проблемное обучение в курсе истории // Преподавание истории в школе. 1999. №8. С. 16-21.

24. Кметь В.Б Використання пізнавальних завдань і задач у пошуково-дослідницькій діяльності учнів // Історія та правознавство. 2007. №14. С. 16-20.

25. Коломієць С. «Помилкова історія» як один із методичних прийомів // Історія України. 2007. №43. С. 15-18.

26. Комаров В. Історичні закони: як формувати відповідні знання// Історія в школі. 2005. №9. С. 12-15.

27. Комаров В. Історичні поняття як складові історичних знань учнів (на прикладі теми «Падіння Римської республіки та утворення Римської імперії», 6 кл.) // Історія в школі. 2006. №1. С. 19-24.

28. Ксьондзик Т.Проблемне навчання як засіб формування культури історичного мислення // Історія України. 2005 (листопад). №43. С.10-12.

29. Мисан В. Використання опорних конспектів на уроках історії // Історія в школах України. 1997. № 1.

30. Мірошник С. Проблемне навчання як метод активізації пізнавальної діяльності старшокласників // Наука і сучасність: Збірник наукових праць. К., 2001. Т. XXVIII. С. 46-50.

31. Мокрогуз О.П. Інноваційні технології на уроках історії. Харків: Вид. група «Основа». 2007. 192 с.

32. Мороз П. Теоретичні засади розвитку вмінь бачити проблеми на уроках історії // Історія в школах України. 2008. № 9 (вересень). С.11-15.

33. Нетрадиційні уроки. Історія. Укл. Нечволод Л.І. Харків: ТОРГСІНГ ПЛЮС. 2006. 192 с.

34. Оржаховський В. Пошукова робота в школах як форма вдосконалення вивчення історії // Історія України. 1999. № 6.

35. Осадчук Р. Роль запитань учителя у застосуванні словесно-діалогічних методів навчання // Історія в школі. 2000. №8. С.20-22.

36. Осмоловська О. Проблемність викладання: рівні завдань та технології їх застосування // Історія в школі. 1999. №7. С.34.

37. Охредько О. Вивчення історичної хронології на уроках історії Стародавнього світу за допомогою дидактичних ігор // Історія в школі. 1999. №12. С.21 – 24.

38. Пометун О.І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі. К.,2009. С.76 – 77.

39. Саврасова-В'юн Т. Діалогічні методи навчання: сучасний підхід // Історія України. 2006. №39. С. 13-18.

40. Сизон В. Увага до уваги, або кілька порад молодому вчителю, як мобілізувати увагу учнів 5 – 8 кл. // Історія в школах України. 1996. № 2.

41. Смирнов С.П. Решение задач и диалог со школьниками // Преподавание истории в школе. 1995. № 2.

42. Сотніченко В. Урок історії: нові технології навчання // Історія в школі. 1997. № 8.

43. Теорія проблемного навчання // Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід (Дидактичний аспект). Х., 2000. С. 44-51.

44. Терно С. Проблемні задачі з історії для старшокласників: Дидактичний посібник для учнів 10-11 класів. Запоріжжя, 2008. С. 7-28.

45. Терно С. О. Історичні поняття: структура і способи визначення // Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя, 2009. С. 50-63.

46. Топузов О.Становлення проблемного навчання в педагогічній науці // Рідна школа. 2005. №11. С. 57-60.

47. Фідря О. Чи можливо зрозуміти історію? (Методологія історії та формування хронологічних і просторових компетенцій учнів) // Історія в школах України. 2004. №5. С.2 – 5.

48. Фурман А. Теорія навчальних проблемних ситуацій: психолого-дидактичний аспект. Тернопіль, 2007. С.43-128.

49. Чубакова Т., Войцеховський Ю. Використання дидактичних ігор на уроках історії України (7 – 8 кл.) // Історія в школі. 1996. № 2.

50. Шаталов В.Ф. Куда и как исчезли тройки? М., 1979. Педагогическая проза. М., 1980. Точка опоры. М., 1987. Экперимент продолжается. М., 1989.

51. Шимановський М. Інтелектуальна гра в процесі навчання історії // Історія в школі. 1997. № 6.

52. Юнацька В.М. Формування хронологічних вмінь учнів у процесі роботи з хронологічною і синхроністичною таблицями // Все для вчителя. – 2010. № 4 – 5. С.56 – 59.

53. Яковенко Г.Г. Методика навчання історії. Навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ. 2017. 324 с.

Інформаційні ресурси

http://www.osvita.org.ua/

www.osvita.in.ua

http://www.mon.gov.ua/

www.inter-pedagogika.ru/index.php

www.tspu.edu.ua/subjects/88/13/lect1 4.html

http://cippo.umo.edu.ua

http://www.apsu.org.ua/

http://www.academy.edu.by/

http://www.testportal.gov.ua/

http://education.unian.net/ukr/rubrics/15

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументувати їх;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати навчальні заняття всіх видів відповідно до розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати участь у обговоренні визначених проблем навчальних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати всі види практичних завдань;
- обов'язковою умовою допуску до екзамену є засвоєння студентами теоретичних знань навчального матеріалу, формування фахових умінь та навичок та набуття мінімальної кількості 35 балів.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

1. **Робота на практичному занятті – до 3 балів**

   Оцінюється за наступними критеріями:

   3 бали – студент у повному обсязі з'ясував навчальний матеріал, виявив глибокі і міцні знання та володіє практичними уміннями і навичками їх використання, робить

аргументовані висновки, вільно висловлює власні судження та оцінки й переконливо їх аргументує, вміє аналізувати інформацію, отриману з різних джерел.

2 бали – студент володіє навчальним матеріалом, узагальнює окремі теоретичні положення і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними прикладами, може дати визначення понять, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.

1 бал – з допомогою викладача студент відтворює деякі аспекти навчальної проблеми, але відповідь поверхова, у ній є деякі неточності, відсутня логіка розкриття питання.

2. **Виконання самостійної роботи – до 2 балів**

   До практичного заняття студент має опрацювати визначену методичну літературу і підготувати конспект кожного питання. Оцінювання самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспектів, підготовлених студентами.

   Оцінюється за такими критеріями:

   - здатність до пошуку навчального матеріалу в методичній літературі;
   - з'ясування основних положень проблеми;
   - володіння навичками конкретизації та наведення прикладів;
   - підготовка до заняття визначених завдань.

3. **Окремим видом самостійної роботи є підготовка конспекту лекцій – до 5 балів.**
4. **Відпрацювання пропущених занять – до 2 балів.**
5. **Складання екзамену.**

   Якщо студент в ході практичних занять набрав від 35 до 75 балів, він має складати екзамен, який оцінюється до 25 балів. Студенти, які впродовж семестру набрали менше 35 балів, до складання екзамену не допускаються.

Отже, студент впродовж вивчення навчальної дисципліни може отримати за:

а) обговорення питань практичного заняття	до	42 балів
б) за виконану самостійну роботу	до	28 балів
в) конспект лекцій	до	5 балів
г) екзамен	до	25 балів